

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету соціальної педагогіки
та психології
О.В. Пономаренко
О.В. Пономаренко
20

ОСНОВИ ГЕНДЕРНОЇ ПЕДАГОГІКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 013 Початкова освіта
освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Укладач: Голованова Т. П., канд. пед. н., доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності

Протокол № 1 від "29" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри педагогіки та психології
освітньої діяльності

О. І. Іваницький
О. І. Іваницький

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
соціальної педагогіки та психології

Т.В. Турбар
Т.В. Турбар

Гарант освітньої програми

З.В. Турбар
(підпис) (ініціали, прізвище)

2023

1.Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність освіти програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Блок дисциплін вільного вибору студента в межах спеціальності	
Спеціальність 013 Початкова освіта	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		7-й	7-й
Освітньо-професійна програма Початкова освіта	Змістових модулів– 4	Лекції	
		24 год	8 год
		Практичні	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 10	12 год	6 год
		Самостійна робота	
		44 год	76 год
		Вид підсумкового контролю:	
		залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Основи гендерної педагогіки» – засвоєння основ сучасної педагогічної та гендерної теорії, набуття вмінь та навичок гендерного виховання учнів початкової освіти та практичної реалізації засвоєних знань з гендерного підходу в освіті.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Основи гендерної педагогіки» є:

- засвоїти основні поняття гендерної педагогіки та правові норми гендерної рівності в освіті України;
- усвідомити відмінності між статево-рольовим та гендерним підходами в освітньому середовищі;
- опанувати знання щодо гендерної соціалізації дітей молодшого шкільного віку;
- засвоїти сутність традиційної та партнерської моделі сучасної сім'ї та їх вплив на гендерне виховання дітей;

- набути вмінь розробляти анкету для вчителів початкової школи з гендерного виховання молодших школярів;
- набути навичок створювати правильну за структурою та змістом абетку з гендерного виховання вчителів початкової школи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>ІК Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.</p>	<p>Метод - пояснювально-ілюстративний (надання інформації); метод проблемного викладу (постановка проблемного завдання), дослідницький, частково-пошуковий.</p> <p>Метод контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю).</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> виконання практичних завдань, опитування, виконання презентацій, тестування.</p>
<p>ЗК 5 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p>	<p>Інтерактивні методи навчання (робота в парах та групах, коло ідей, мозковий штурм, навчаючи учусь, дерево рішень, мікрофон, асоціативний куц, рольові ігри та імітаційні моделювання, технології опрацювання дискусійних питань).</p> <p>Контрольний захід: практичні завдання, тестування, виконання презентацій</p>
<p>СК 2 Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності..</p>	<p>Пояснювально-ілюстративний метод навчання (лекція, пояснення, бесіда, робота з книгами / джерелами, інструктаж. Інформаційно-комунікаційні та хмарні технології.</p> <p>Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.</p>

<p>СК 11Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.</p>	<p>Пояснювально-ілюстративний метод навчання (лекція, пояснення, бесіда, робота з книгами / джерелами, інструктаж. Інформаційно-комунікаційні та хмарні технології. <i>Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.</i></p>
<p>СК 12 Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.</p>	<p>Метод - пояснювально-ілюстративний (надання інформації); метод проблемного викладу (постановка проблемного завдання), дослідницький, частково-пошуковий. Метод контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю). <i>Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.</i></p>
<p>ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.</p>	<p>Інтерактивні методи навчання (робота в парах та групах, коло ідей, мозковий штурм, навчаючи учусь, дерево рішень, мікрофон, асоціативний куш, рольові ігри та імітаційні моделювання, технології опрацювання дискусійних питань). <i>Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.</i></p>

Міждисциплінарні зв'язки. Тематика навчальної дисципліни «Основи гендерної педагогіки» пов'язана з курсами «Педагогіка», «Загальна психологія», «Дитяча психологія», «Методика викладання соціальної та здоров'язбережувальної галузі», «Методика викладання громадянської та історичної галузі», «Методика викладання технологічної галузі», «Методика викладання фізкультурної галузі», «Методика викладання мистецької галузі», «Діяльнісний підхід у початковій школі», «Навчання через гру». Засвоєні знання та набуті уміння стануть і пригоді під час проходження виробничої практики студентів.

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет гендерної педагогіки

Вступ. Суспільні передумови появи гендерного напрямку в системі соціально-гуманітарного знання. Гендерна рівність у нормативно-правовій базі України. Закон України «Про дошкільну освіту» в контексті гендерного підходу. «Партнерство Біарріц» – міжнародна ініціатива рівних прав і можливостей для всіх. Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. Гендерний підхід в педагогіці. Гендерна соціалізація, гендерне виховання, гендерна освіта. Формування гендерної культури молоді як актуальна проблема гендерної педагогіки. Визначення поняття «гендерна культура». Показники сформованості гендерної компетентності.

Змістовий модуль 2. Основи гендерної теорії. Визначення понятійно-категоріального апарату та методології.

Теорія соціального конструювання гендеру, теорія гендерної схеми. Маскулінність, фемінінність та андрогінність як біо-соціо- психологічні моделі поведінки. Типи гендерної ідентичності: маскулінний, фемінінний, андрогінний, недиференційований (С.Бем). Гендерна соціалізація дитини. Теоретичні засади гендерної соціалізації в роботах українських та зарубіжних дослідників. Моделі гендерної поведінки в егалітарній та традиційній родині. Соціокультурна ситуація становлення статевої самосвідомості дитини старшого дошкільного віку. Сім'я як втілення старого-нового гендерного порядку. Гендерні проблеми виховання в сім'ї. Гендерна школа для мам і пап.

Змістовий модуль 3. Початкова освіта як стартовий майданчик гендерної освіти

Гендерні орієнтири сучасної початкової освіти. Гендерні стереотипи в освіті. Гендерні стереотипи як різновид соціальних стереотипів. Функції гендерних стереотипів. Гендерні стереотипи та упередження у освіті. Гендерні погляди вихователів. Критичне ставлення та вміння аналізувати застарілі гендерні

стереотипи, механізми їх відтворення. Методи подолання гендерних стереотипів та упереджень в освіті. «Прихований навчальний план». Гендерна експертиза дитячих часописів. Мовний сексизм. Протидія булінгу в освіті.

Змістовий модуль 4. Інтегрування гендерного підходу в заклади дошкільної освіти

Гендерна освіта та гендерне виховання як технології гендерної педагогіки. Інтерактивні технології гендерної освіти та виховання. Інтерактивне заняття як модель навчання. Техніки проведення інтерактивного заняття. Структурні вправи. Рухливі ігри та розминки. Переваги роботи в колі. Якості вихователя, які необхідні для проведення занять з гендерної тематики.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/д .ф.	з/дист т. ф.	о/д .ф.	з/дист т. ф.	о/д .ф.	з/дист т. ф.					
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	8	4	6	2	2	2	7	11	5	8	13
2	15	10	4	6	2	4	2	5	11	5	12	17
3	15	8	2	6	2	2	-	7	13	5	8	13
4	15	10	4	6	2	4	2	5	11	5	12	17
Усього за змістові модулі	60	36	14	24	8	12	6	24	46	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль Екзамен	30							30	30	20	20	40
Загалом		90										100

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість Годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Вступ. Суспільні передумови появи гендерного напрямку в системі соціально-гуманітарного знання	2	
1	Визначення понять гендерної педагогіки	2	2
1	Формування гендерної культури молоді як актуальна проблема гендерної педагогіки.	2	
2	Поняттєво-категоріальний апарат гендерної соціалізації	2	2
2	Основні характеристики розходження статево-рольового та гендерного підходів	2	
2	Гендерні аспекти соціалізації особистості	2	
3	Проблеми освіти та виховання з точки зору гендеру («гендерний вимір»)	2	
3	Гендерні стереотипи у поведінці вчителя та загальному кліматі школи.	2	2
3	Гендерне насильство (сексизм, буллінг) у школі: різноманіття форм прояву	2	
4	Інтерактивні технології гендерної освіти та виховання	2	2
4	Структурні вправи занять з гендерної тематики.	2	
4	Якості вихователя, які необхідні для проведення занять з гендерної тематики.	2	
Разом		24	8

6. Теми практичних занять

№ змістов ого модуля	Назва теми	Кількість Годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Вступ. Суспільні передумови появи гендерного напрямку в системі соціально-гуманітарного знання	2	
2	Поняттєво-категоріальний апарат гендерної соціалізації	2	
2	Гендерні проблеми виховання в сім'ї	2	
3	Гендерне насильство (сексизм, булінг) у школі: різноманіття форм прояву	2	2
4	Інтерактивні технології гендерної освіти та виховання	2	
4	Якості вихователя, які необхідні для проведення занять з гендерної тематики.	2	2
Разом		12	6

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: гендерний підхід, гендерна справедливість,, гендерні дослідження, гендерна культура, фемінізм..	За кожну правильну відповідь студент отримує 1 бал	5
1	Практичне завдання 1 План: 1. Гендерні аспекти системи прав людини: ідеологія гендерного рівноправ'я. 2. Історична генеза реалізації принципу рівних прав і можливостей (жіночий рух, фемінізм, “Women’s studies”). 3. Державна гендерна політика в освіті України. 4. Формування гендерної культури молоді як актуальна проблема гендерної педагогіки. 5. Показники сформованості гендерної компетентності.	Вимоги до виконання та оформлення: Підготувати доповідь та презентацію на одне з питань практичного заняття 1. Вимоги: обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду (7 слайдів).	8 <i>балів</i> отримує студент, який самостійно, у повному обсязі виконав усі завдання, виявив творчий підхід до їх виконання; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади, виявив навички взаємодії з аудиторією. 6-7 <i>балів</i> отримує студент, який має незначні зауваження по виконанню завдання / завдань; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади. 4-5 <i>балів</i> отримує студент, який виконав правильно 50% завдань; під час презентації намагався аргументувати свою відповідь. 1-3 <i>бали</i> отримує студент, який виконав завдання номінально, без творчого підходу, частини завдання мають суттєві недоліки або невиконані. 0 <i>балів</i> отримує студент, який не виконав завдання. У таких випадках студенту надається можливість повторного виконання та презентації завдання, але не пізніше наступного практичного заняття.	8
Усього за ЗМ 1	2			13

контр. Заходів				
2	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: гендерна ідентичність, гендерна роль, соціальні очікування й підкріплення; усвідомлення статевої соціальної ролі; процес ідентифікації. .	За кожну правильну відповідь студент отримує 1 бал	5
	Практичне завдання 2. План: 1.Сутність понять гендерної соціалізації. 2. Гендерна соціалізація: етапи, зміст. 3. Інструменти (агенти, інститути) гендерної соціалізації. 4. Гендерна диференціація у процесі виховання	Вимоги до виконання та оформлення: Підготувати доповідь та презентацію на одне з питань практичного заняття 2. Вимоги: обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду (7 слайдів).	5-6 балів отримує студент, який самостійно, у повному обсязі виконав усі завдання, виявив творчий підхід до їх виконання; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади, виявив навички взаємодії з аудиторією. 4- 3 бали отримує студент, який має незначні зауваження по виконанню завдання / завдань; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади. 2 бали отримує студент, який виконав правильно 50% завдань; під час презентації намагався аргументувати свою відповідь.	6
	Практичне завдання 3 . План: 1. Проблеми материнства та батьківства – важливий напрям жіночих та гендерних досліджень. 2. Сучасні моделі батьківської поведінки, моделі материнської поведінки. 3. Стилі виховання хлопчиків і дівчаток в сім'ї. 4. Роль іграшок у гендерній соціалізації та вихованні дітей. 5. Попередження насильства та захист прав дитини в сім'ї	Вимоги до виконання та оформлення: Підготувати доповідь та презентацію на одне з питань практичного заняття 2. Вимоги: обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду (7 слайдів).	1 бал отримує студент, який виконав завдання номінально, без творчого підходу, частини завдання мають суттєві недоліки або невиконані. 0 балів отримує студент, який не виконав завдання. У таких випадках студенту надається можливість повторного виконання та презентації завдання, але не пізніше наступного практичного заняття.	6
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	4			17

	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: гендерно зумовлене насильство, дискримінація, домашнє насильство, булінг, жорстоке поводження.		5
3	Практичне завдання 4. План: 1.Визначення основних понять: «насильство», «жорстоке поводження», «гендерно зумовлене насильство», «гендерна рівність», «дискримінація», «домашнє насильство», «булінг». 2. Діяльність закладу освіти у напрямі профілактики насильства та булінгу.	Вимоги до виконання та оформлення: Дотримуйтесь схеми виконання завдання: Назва методу. Цільова група. Прояви булінгу. Тема заняття. Зміст завдання.	8 балів отримує студент, який самостійно, у повному обсязі виконав усі завдання, виявив творчий підхід до їх виконання; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади, виявив навички взаємодії з аудиторією. 6-7 балів отримує студент, який має незначні зауваження по виконанню завдання / завдань; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади. 4-5 балів отримує студент, який виконав правильно 50% завдань; під час презентації намагався аргументувати свою відповідь. 1-3 бали отримує студент, який виконав завдання номінально, без творчого підходу, частини завдання мають суттєві недоліки або невиконані. 0 балів отримує студент, який не виконав завдання. У таких випадках студенту надається можливість повторного виконання та презентації завдання, але не пізніше наступного практичного заняття.	8
Усього за ЗМ 3 конгр. заходів	2			13
4	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: гендерна чутливість, структурні вправи як обов'язкова складова інтерактивного уроку,	За кожну правильну відповідь студент отримує 1 бал	5

		гендерна чутливість, толерантність, гендерні компетентності		
	Практичне завдання 5 Дібрати структурні вправи інтерактивного уроку з гендерної освіти. Презентувати вправи на практичному заняття	Вимоги до виконання та оформлення: Дотримуйтесь схеми виконання завдання: Назва вправи. Цільова група. Заняття. Тема Заняття. Зміст заняття.	5-6 балів отримує студент, який самостійно, у повному обсязі виконав усі завдання, виявив творчий підхід до їх виконання; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади, виявив навички взаємодії з аудиторією.	6
	Практичне завдання 6 Дібрати приклади, які ілюструють якості вихователя (компетентності), які необхідні для проведення занять з гендерної тематики : соціокультурна гендерна компетенція, гендерна чутливість, інформаційно-аналітична компетенція. Презентувати приклади на практичному заняття	Вимоги до виконання та оформлення: Дотримуйтесь схеми виконання завдання: Назва якості (компетентності). Цільова група. Заняття. Тема заняття. Зміст заняття.	4- 3 бали отримує студент, який має незначні зауваження по виконанню завдання / завдань; під час презентації аргументував свою відповідь, наводив приклади. 2 бали отримує студент, який виконав правильно 50% завдань; під час презентації намагався аргументувати свою відповідь. 1 бал отримує студент, який виконав завдання номінально, без творчого підходу, частини завдання мають суттєві недоліки або невиконані. 0 балів отримує студент, який не виконав завдання. У таких випадках студенту надається можливість повторного виконання та презентації завдання, але не пізніше наступного практичного заняття.	6
Усього за ЗМ 4	2			17
Усього контр. заходів	10			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання	Проходження підсумкового тестування в системі Moodle за темами курсу	20 запитань, кожне запитання - 1 б.	20
	Практичне завдання	Варіанти на вибір: 1. Розробка вправ з формування гендерної культури молодших школярів. 2. Підготовка абетки з гендерного виховання для вчителя початкової школи	1 вправа – 5 балів; 4 вправи - 20 балів Абетка з гендерного виховання. 20 слайдів – 20 балів	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Желіба О. В. Освіта і гендер: навч.-метод. посіб. / О. В. Желіба. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 256 с.
2. Заграй Л. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології : навчальний посібник. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»; ФО-П Петраш К., 2019. 264 с.
3. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. К.: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
4. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навчально-метод. посібник. Київ, 2020. 104 с.
5. Пихтіна Н. Основи педагогічної техніки К.: Центр навчальної літератури, 2019. 316 с.

Додаткова:

1. Байдюк Н. В. Використання інноваційних інтерактивних технологій гендерної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогіка та психологія*, 1, 2020. С.59-62. URL://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2019_1_16
2. Винярчук О., Кізь О. Гендерні упередження вчителів як чинник дискримінації учнів за статевою ознакою. Професіоналізм фахівця-дослідника із соціальної роботи : альманах наукових праць за матеріалами наук. конф., 15 січ. 2020 р. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2020. С. 22–35.
3. Вихор С. Формування гендерної стратегії в управлінні закладом загальної середньої освіти. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за ред. В. П. Кравця, Г. М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 143-160. URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16323/1/Monograf_Meshko_in_2020.pdf#page=143

4. Дороніна Т. О. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». *Гендерна парадигма освітнього простору*, 2020. №3-4. С. 7-22.

5. Дрожжина Т. Гендерна експертиза уроку в загальноосвітньому навчальному закладі – шлях до впровадження гендерних підходів. *Гендерна парадигма освітнього простору*. 2018. Вип. 2. С. 55–58. URL: <https://doi.org/10.31812/gender.v2i2.2177>

6. Кізь О. Утвердження культури рівних прав та можливостей в контексті людиноцентричної освітньої парадигми. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Баби́ча, проф. Л. С. Рибалко*. Харків : ВННОТ, 2019. С. 201–206.

7. Оксана Кікінежді, Світлана Вихор, Галина Жирська. Актуальні питання розвитку гендерної освіти в Україні. Online Conference "Topical issues of society development in the turbulence conditions" (May 30, 2020) on the VSEMvs web-site URL:

http://www.vsemvs.sk/portals/0/Subory/Conference%20Proceedings_VSEMvs_30.5.2020.pdf

8. Кравець В. До проблеми гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи / В. Кравець, О. Кікінежді, І. Шульга // *Освітологія*. 2018. № 7. С. 15-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2018_7_4.

9. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. К.: «Хай-Тек Прес», 2018. 348 с.

10. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с.

11. Голованова Т. П. Safety of the educational environment: professional competences of future teachers in combating bullying. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки.* . 2020. № 34(1). С. 324-329. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/1479/1421>.

Інформаційні ресурси:

1. Уряд схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022 - 2024 роки URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-strategiyu-vprovadzhennya-gendernoyi-rivnosti-u-sferi-osviti-do-2030-roku?fbclid=IwAR3KRynj4XK2ATcfvaU7ze2zANMHtRfUs7Ud-3R9CFKIftti6CitjSaKBPw>
2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінет Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: <https://cutt.ly/VffSKHl>
3. Порадник для гендерних радників і радниць URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikiv-1-1.pdf>
4. Порадник для професійного наукового зростання освітян / за ред Петровського О. М., Трубавіної І. М. URL: <https://zenodo.org/record/8222080>
5. Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, Л. Компанцевої, М. Козир, К. Левченко, М. Скорик, О. Суислової. Київ : «Вістка», 2021. 170 с. URL: https://sites.znu.edu.ua/znu_news//dodatok/00/slovnuk-gendernyy9-03-1-43.pdf
6. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/library/osvita/naukovo-populyarne-vidannya-pedagogini-1341615.html>
7. Основи гендерної педагогіки. НМКД СЕЗН ЗНУ (презентаційний курс лекцій, методичні рекомендації до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, тестові завдання для поточної атестації та підсумкового контролю знань). URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=13945>